

ELEKTRİK PİYASASINDA MÜCBİR SEBEP KAVRAMI VE UYGULAMASI

Beşir Fatih DOĞAN*

ÖZET

Elektrik piyasasında faaliyet göstermek isteyen kişiler, yürütecekleri faaliyetlerin türüne bakılmaksızın kural olarak EPDK'dan "lisans" almak zorundadır. Lisans piyasaya giriş iznidir. Elektrik üretim faaliyetinde diğer faaliyetlerden farklı olarak önlisans müessesesi düzenlenmiştir. Lisans veya önlisans sahipleri, mevzuatta düzenlenen yükümlülüklerini süreleri içinde yerine getirmek zorundadır. Bu yükümlülüklerin yerine getirilmemesi halinde EPDK tarafından; idari para cezası verilmesi, önlisansın veya lisansın iptali gibi yaptırımlar uygulanmaktadır. Yükümlülüklerin yerine getirilmesine engel bir mücbir sebep halinin varlığı halinde ise yükümlülüklerin askıya alınması veya süre uzatımı verilmesi gündeme gelmektedir.

Elektrik piyasasında mücbir sebebe ilişkin EPK'da ve EPLY'de düzenlenmeler yapılmıştır. Ancak EPK ile EPLY'nin kapsamı birbirinden farklıdır. Şöyle ki, mücbir sebep hallerine ilişkin EPK'da sadece üretim faaliyetine ilişkin hükümler bulunurken, EPLY diğer faaliyetleri de kapsamaktadır. Ayrıca EPK 5/7'de mücbir sebep hâlleri ile lisans sahibinden kaynaklanmayan haklı sebepler ayırımına gidilmişken, EPLY 35'te böyle bir ayırma gidilmemiştir. Bu durumda lisans sahibinin kendisinden kaynaklanmayan üçüncü kişinin eylemlerinin veya idareden kaynaklanan sebeplerin mücbir sebep olarak kabul edilip edilmeyeceğinin, edilir ise kapsamının ve sınırının ne olacağı tartışılması gerekmektedir.

Çalışmamızda; elektrik piyasasında mücbir sebep kavramı, mevzuattaki hükümlere getirilen eleştiriler, mücbir sebebe ilişkin EPDK ve yargı uygulamaları başlıkları üzerinde durularak doğabilecek hukuki problemlerin tartışılması çözüm önerileri getirilmesi amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Elektrik Piyasası, EPDK, Haklı Sebep, Kurul Kararı, Lisans, Mücbir Sebep, Ön lisans, Piyasa Faaliyetleri.

THE CONCEPT AND IMPLEMENTATION OF FORCE MAJEURE IN THE ELECTRICITY MARKET

ABSTRACT

The ones who want to be an actor in the electricity market must get a license from the Energy Market Regulatory Authority (EMRA) for an entry permit. It also requires getting a pre-license for electricity production activities. The licensees and the pre-licensees must fulfill the obligations in the legislation in time. Otherwise, in case of failure to fulfill the obligations, an administrative fine or revocation of license or pre-license may be imposed as administrative sanctions EMRA. However, in case of force majeure reasons, suspension of obligations or extension of time becomes a current issue.

Force majeure has been regulated in many fundamental legislations, especially in the EML

---

* **Doç. Dr.**, Hacettepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Ticaret Hukuku Anabilim Dalı/ ANKARA, **e-posta:** bfdogan@hacettepe.edu.tr,

ORCID: 0000-0003-3683-7171

DOI: 10.34246/ahbvuhfd.1150610

Yayın Kuruluna Ulaştığı Tarih: 29/07/2022

Yayınlanmasının Uygun Görüldüğü Tarih: 20/09/2022

and Electricity Market License Regulation EMLR. However, in regarding with force majeure, there are incompatible provisions in the EML and EMLR that will lead to different interpretations. In such a way that, the EMLR also includes the other activities such as distribution, transmission, supply, etc. regarding force majeure, while there are only provisions relating to the production activity in the EML. In addition, in accordance with the seventh paragraph of Article 5 of EML, force majeure and justified reasons not arising from the licensee are differentiated. In contrast, in accordance with the thirty-fifth article of EMLR, without making such a distinction, it has been counted in an exemplary way which reasons will be considered as force majeure. In this case, it is necessary to discuss whether the actions of a third party that is not caused by the licensee itself or the reasons arising from the administration will be accepted as force majeure, and if so, what its scope and limit will be.

Within the scope of the explanations above, it is necessary to examine the possible legal problems that may arise in the electricity market related to force majeure. In this notification; it is aimed to discuss and analyze law problems that may arise by focusing on the titles of the concept of force majeure in the electricity market, the criticism of the provisions in the legislation, EMRA and judicial practices related to force majeure.

Keywords: Board Decision, Electricity Market, EMRA, Force Majeure, Justification, License, Market Activities, Pre-License.

GİRİŞ

Elektrik hizmetinin sunulmasına ilişkin oluşturulan sistemin, insan yapımı sistemler arasında en büyük ve en karmaşık sistemlerden biri olduğu savunulmaktadır.¹ Bu karmaşıklık elektrik piyasasının hukuki tarafına da yansımaktadır. Elektrik piyasasındaki birçok müessese hem kamu hukukunu ve hem de özel hukuku ilgilendirdiğinden elektrik piyasası hukuku interdisipliner² bir hukuk dalı olarak kabul edilmektedir. Elektrik piyasasındaki dağıtım, görevli tedarik, iletim ve piyasa işletim faaliyetleri düzenlemeye (regüle piyasaya) tabi piyasa faaliyetleridir³. Lisanssız elektrik üretimi dışında elektrik piyasalarındaki faaliyetler EPDK'den lisans almadan yürütülemez. Lisanslı elektrik üretim faaliyetinde bulunmak için öncelikle bir ön lisans alınması gerekir. Önlisans elektrik üretim tesisinin kurulabilmesi için gerekli hak ve izinlerin elde edildiği aşamadır. Lisans aşaması ise tesisin kurulması ve elektrik üretilmesi aşamasıdır.

Lisans veya ön lisans sahipleri, mevzuatta yer alan yükümlülüklerini süresi içinde yerine getirmek zorundadır. Bu yükümlülüklerin yerine getirilmemesi halinde EPDK

¹ İ. Yılmaz Aslan/Ali Ilıcak/Emre Önal/Erol Katırcıoğlu/Şahin Ardiyok/Banu Gültekin/Can Akçaoğlu, *Enerji Hukuku Cilt 1: Elektrik Piyasasında Rekabet ve Regülasyon*, 1. Bası, Ekin Basım Yayın, 2007, s. 1.

² İnterdisipliner kavramı müşterek bir konuda, belirli disiplin bilgisine farklı disiplinlerin katkı sağlaması olarak tanımlanabilir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Lorraine Garkovich, "Aproposal for Building Interdisciplinary Bridges", *Teaching Sociology*, 9 (2), 1982, s. 151- 168.

³ Elektrik Piyasası Tarifeler Yönetmeliği m. 5/1'de; perakende satış tarifesi ile dağıtım tarifesinin yanı sıra bağlantı tarifesi, iletim tarifesi, toptan satış tarifesi, piyasa işletim tarifesi ve son kaynak tedarik tarifesi düzenlemeye tabi tarife türleri olarak düzenlenmiştir.

tarafından idari para cezası verilmesi, lisans veya ön lisansın iptali gibi yaptırımlar uygulanabilir. Ancak mücbir sebebin varlığı halinde yükümlülükler, faaliyetin türü ve yükümlülüğün niteliğine göre; ertelenebilir, askıya alınabilir, kaldırılabilir ya da yükümlülüklerin yerine getirilmesi için süre uzatım kararı verilebilir.

Çalışmamızda öncelikle genel olarak mücbir sebep kavramına ve mücbir sebebin unsurlarına değinilecektir. Daha sonra elektrik piyasasında mücbir sebep kavramından ve mevzuattaki çelişkilerden bahsedilecek, mücbir sebep benzeri haller uygulamadan örneklerle açıklanmaya çalışılacak ve son olarak mücbir sebep kavramının elektrik piyasasındaki uygulamaları ile sonuçlarına değinilecektir. Genel bir hukuk terimi olan mücbir sebep kavramına farklı mevzuatlarda yer verilmiş olmakla birlikte çalışma konumuz elektrik piyasasında mücbir sebep kavramı ile sınırlandırılmış olup, elektrik piyasası mevzuatında bu müesseseyi ayrıntılı olarak düzenleyen EPK ve EPLY bakımından inceleme yapılacaktır. .

I. MÜCBİR SEBEP KAVRAMI

A. Tanımı

Mücbir sebep, birçok hukuk dalında⁴ karşımıza çıkan bir kavram olmakla birlikte mevzuatta sarıh bir tanımı yapılmamıştır. Mücbir sebep (force majeure) kavramının temeli Roma hukukuna dayanmakta olup 1804 tarihli Fransız Medeni Kanunu m. 1147 ve 1148'den diğer Kıta Avrupa hukuk sistemine aktarılmıştır⁵. Roma hukukuna göre borçlu, mücbir sebep halinde sorumluluktan kurtulmaktadır⁶. Mücbir sebepler, dışsal karakterli olup kusurluluğu ortadan kaldırır⁷.

Özel hukukta mücbir sebep *“borçlunun faaliyet ve işletmesi dışında meydana gelen, genel bir davranış normunun ya da borcun ihlaline, kaçınılmaz ve mutlak şekilde neden olan, öngörülmesi ve karşı konulması mümkün olmayan olağanüstü bir olay”* şeklinde

⁴ Genel olarak borçlar hukuku açısından mücbir sebep kavramının incelendiği çalışma için bkz. Hale Şahin, *Mücbir Sebep Nedeniyle Borcun İfa Edilememesi*, 1. Bası, Yetkin Yayınları, 2020, s. 1 vd., Vergi hukuku açısından mücbir sebep kavramının incelendiği çalışma için bkz. Sedat Apak, “Vergi Hukuku’nda Mücbir Sebep Hali ve Zor Durumu Ayrımı”, *Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2, 2009, s. 31 vd., İdare hukuku açısından mücbir sebep kavramının incelendiği çalışma için bkz. Çınar C. Evren, “İdarenin Sorumluluğunu Etkileyen Neden Olarak Mücbir Sebep”, *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 14 (1), 2010, s. 263 vd., Başak Baysal/Murat Uyanık/Selim Yavuz, *Koronavirüs 2019 (Covid-19) ve Sözleşmeler*, Prof. Dr. Muhammet Özkes (Ed.), *Covid-19 Salgınının Hukukî Boyutu, Hukukun Tüm Alanlarında Değerlendirmeler*, 2. Bası, On İki Levha Yayınları, 2021, 382; Soner Hamza Çetin, “Corona Virüs (Covid-19) Salgın Hastalığının Ceza Muhakemesi Hukukunda Yarattığı Etkiler”, Prof. Dr. Muhammet Özkes (Ed.), *Covid-19 Salgınının Hukukî Boyutu, Hukukun Tüm Alanlarında Değerlendirmeler*, 2. Bası, On İki Levha Yayınları, 2021, 1370-1383.

⁵ Şahin, s. 51.

⁶ Hilal Zilelioğlu, “Roma Hukukunda Sorumluluk Ölçütüne Genel Bir Bakış”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 39 (1-4), 1982-1987, s. 243.

⁷ Mehmet Batun, “Mücbir Sebepler ve Sonuçları”, *Vergi Dünyası Dergisi*, (345), 2010, s. 63.

tanımlanmaktadır⁸. Genel bir hukuk terimi olarak mücbir sebep için yapılan diğer bir tanım ise, borçlunun borcunu ihlaline mutlak surette kaçınılmaz bir biçimde neden olan öngörülemeyen harici bir olaydır⁹. Mücbir sebebin kusurdan uzak, sezilemeyen, karşı konulamayan gerçek bir olay şeklinde de tanımlandığı olmuştur¹⁰.

B. Unsurları

Mücbir sebebin ayırt edici unsurları, kişinin iradesi dışında ortaya çıkması, önlenmesi ve öngörülmesi mümkün olmayan olaylar olmasıdır. Başka bir deyişle bir durumun mücbir sebep olarak nitelendirilmesi için olağanüstü olması zorunlu olmayıp, o durumun kişinin iradesi ile ortadan kaldırılamayan, öngörülemez ve önlenemez nitelikte olması yeterlidir. Yukarıda belirtilen tanımlardan hareketle mücbir sebebin unsurları, insan iradesine bağlı olmama, öngörülemezlik, önlenemezlik ve mücbir sebep ile normun ihlali arasındaki illiyet bağı olarak sayılabilir.

1. İnsan İradesine Bağlı Olmama

Mücbir sebep niteliğindeki durumun kişilerin iradesi dışında ortaya çıkan ve sorumluluk alanında olmayan bir hal olması gerekir. Bu unsur doktrinde *haricilik* unsuru olarak da adlandırılmaktadır¹¹. Mücbir sebebin kaynağı sorumlunun, sorumluluk alanı içinde bulunmamalıdır. Başka bir deyişle failin dışında meydana gelen, sorumlu tutulabilecek kişi ile zarar arasına giren ve illiyet bağının kesilmesine sebep olan dışsal bir olaydır¹². Örneğin

⁸ Fikret Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 20. Bası, Yetkin Yayınları, 2016, s. 582; Fikret Eren, *Sorumluluk Hukuku Açısından Uygun İlliyet Bağı Teorisi*, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Yayın No: 361, 1975, <<https://dSPACE.ankara.edu.tr/xmlui/handle/20.500.12575/11673>>, Erişim Tarihi 7 Ocak 2022, s. 175; Müjde L. Kurt, *Borçlunun Sorumlu Olmadığı Sonraki İmkansızlık (TMK m. 136)*, 4. Bası, Yetkin Yayınları, 2016, s. 194; Haluk Tandoğan, *Türk Mes'uliyet Hukuku (Akit Dışı ve Akdi Mesuliyet Hukuku)*, 1. Bası, Vedat Kitapçılık, 2010 s. 464; Ahmet Kılıçoğlu, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 22. Bası, Turhan Kitapevi, 2018, s. 421; Y. 4. HD E. 1980/14082, K. 1981/217, 16.01.1981, <<http://www.kazanci.com>>, Erişim Tarihi 7 Ocak 2022.

⁹ Zahit İmre, "Doktrinde ve Türk Hukukunda Kusursuz Mesuliyet", *Journal of Istanbul University Law Faculty*, 13 (4), 1947, s. 1532-1536; Kenan Tunçomağ, *Türk Borçlar Hukuku Cilt 1 Genel Hükümler*, 6. Bası, Sermet Matbaa, 1976 s. 816; Turgut Akıntürk, *Satım Akdinde Hasarın İntikali*, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1966, <<https://dSPACE.ankara.edu.tr/xmlui/handle/20.500.12575/11640>>, Erişim Tarihi 7 Ocak 2022, s. 52; Tandoğan, s. 464; Selahattin Sulhi Tekinay/Sermet Akman/ Haluk Burcuoğlu/Atilla Altop, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 7. Bası, Filiz Kitapevi, 1993, s. 1003 vd; Hüseyin Altaş, "Borçlunun Sorumlu Olmadığı Sonraki İmkansızlık (BK. m.117)", (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Ankara, 1991, s. 53; Rona Serozan, *Borçlar Hukuku Genel Bölüm Üçüncü Cilt İfa, İfa Engelleri, Haksız Zenginleşme*, 6. Bası, Filiz Kitapevi, 2016; s.15; Kurt, s. 194; Tamer İnal, *Borca Aykırılık ve Sonuçları*, 1. Bası, Papatya Bilim, 2009, s. 302; Andreas Furrer/ Markus Muller-Chen/ Bilgehan Çetiner, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, 2021, s. 326.

¹⁰ Abdullah Pulat Gözübüyük, *Hukuki Mesuliyet Bakımından Mücbir Sebepler ve Beklenmeyen Haller*, 2. Bası, Ankara Basım ve Ciltevi, 1957, s. 51.

¹¹ Eren, Genel Hükümler, s. 581; Tandoğan, s. 464 vd.; Altaş, İmkansızlık, s. 53 vd.; Kurt, s. 197; Şahin, s. 96, Ömer Seliçi, "Özel Hukukta Mücbir Sebep Kavramı ve Uygulanış Tarzı" *İdare Hukuku Alanındaki Sorumluluk: Sorumluluk Hukukunda Yeni Gelişmeler III. Sempozyumu*, Ankara, 12-13 Mayıs 1979, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1980, s. 67.

¹² Ender Etem Atay, *İdare Hukuku*, 1. Bası, Seçkin Yayınları, 2006, s. 599.

deprem nedeniyle binanın yıkılması ve bir kimsenin de bina altında kalarak hayatını kaybetmesi durumunda deprem bina dışında bir kaynaktan doğduğundan mücbir sebep sayılır. Keza, yıldırım düşmesi sonucu bir işyerinde çıkan bir yangından ölen işçinin durumu da aynıdır. Ancak yangın yıldırım düşmesi nedeniyle değil de işyerinde meydana gelen elektrik arızası sonucu ortaya çıkmışsa bu takdirde zarar veren mücbir sebep savunmasında bulunamaz¹³. Zira borçlunun kendi işletme faaliyetinden doğan zararlara kendisinin katlanması gerekmektedir¹⁴.

2. Öngörülemezlik

Öngörülemezlik, mücbir sebep teşkil eden olayın meydana geleceğinin önceden düşünülmemeyecek ve tahmin edilemeyecek nitelikte olmasını ifade eder¹⁵. Ancak sezilmezlik unsuru, objektif ölçü ve standartlardan çok, ispatı güç subjektif yetenekleri akla getirdiği, bilhassa da söz konusu idare olduğunda bilimsel, teknolojik gelişme ve imkânları göz ardı eder görüldüğü için bulanık kabul edilmiştir¹⁶. Bu bakımdan öngörülemeyen durumun, olayın kendisi mi yoksa ortaya çıkaracağı sonuçları mı olduğu doktrine tartışmalıdır¹⁷. Bir görüşe göre olay ile sonuçlarını birbirinden ayırmanın mümkün olmaması nedeniyle olayın sezilemez olup olmadığının tespit edilmesi gerekmektedir¹⁸. Bizim de katıldığımız diğer görüşe göre ise önceden öngörülemeyen durum, olayın kendisi değil meydana getireceği sonuçlarıdır¹⁹. Zira günümüz teknoloji çağında neredeyse her olayın meydana gelebileceği öngörülebilmektedir. Bu nedenle de olayın öngörülemez olması gerektiği şeklindeki yorum, önceden tahmin edilebilir büyük çaplı doğal afetlerin mücbir sebep kapsamı dışında tutulmasına neden olacak mahiyette olup mücbir sebep kavramını daraltacak niteliktedir. Dolayısıyla bir olayın mücbir sebep teşkil edebilmesi için öngörülemezlik unsuru, olayın ortaya çıkaracağı sonuçlarda aranmalıdır.

Bir olayın mücbir sebep teşkil edip etmediğinin incelenmesinde her somut olayın

¹³ Eren, Genel Hükümler, s. 581.

¹⁴ Seliçi, s. 67.

¹⁵ Eren, Uygun İliyet Bağı, s. 183; Seliçi, s. 64; Yıldızhan Yayla, “İdarenin Sorumluluğu ve Mücbir Sebep”, *İdare Hukuku Alanındaki Sorumluluk: Sorumluluk Hukukundaki Yeni Gelişmeler III. Sempozyumu*, Ankara, Türkiye, 12-13 Mayıs, 1979, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1980 s. 50; Apak, s. 35; Gözübüyük, mücbir sebep, s. 51; Oğuz Sancaktar, *İdare Hukuku Teorik Çalışma Kitabı*, 4. Bası, Seçkin Yayınları, 2014, s. 862; Esra Ekmekçi/ Gülsen Güneş/Mahmut Kaşıkçı/ Gamze Gümüşkaya, “Vergi Hukukunda Mücbir Sebep ve Hukuksal Sonuçları Üzerine Eleştirel Bir Yaklaşım ve Öneriler”, *İstanbul Hukuk Mecmuası*, 78 (2), 2020, s. 1082; Şeref Gözübüyük/Turgut Tan, *İdare Hukuku Genel Esaslar Cilt I*, 3. Bası, Turhan Kitapevi, 2007, s. 872.

¹⁶ Yayla, s. 50; İnal, Mücbir Sebebin Unsurları, s. 36.

¹⁷ İlgili tartışmalar için bkz. Evren, s. 284.

¹⁸ A. P. Gözübüyük, s. 53.

¹⁹ Eren, Borçlar Genel, s. 583; Altaş, s. 55.

özellikleri dikkate alınmalıdır. Yapılacak incelemede olayın daha önce de aynı yerde meydana gelip gelmediği²⁰ tespit edilmelidir²¹.

3. Kaçınılmazlık

Kaçınılmazlık unsuru mücbir sebebin en önemli unsurudur. Kaçınılmazlık unsuru, mücbir sebep teşkil eden olayın kaçınılmaz bir şekilde davranış normunu veya borcun ihlalini ifade eder²². Kaçınılmazlık unsuru, mücbir sebepler yönünden önlenemezlik ve karşı konulmazlık kavramlarını da kapsar²³. Esasen öngörülemezlik unsuru kaçınılmazlığın bir parçasıdır²⁴. Kaçınılmazlık kavramının objektif mi yoksa subjektif mi olduğu doktrinde tartışmalıdır²⁵. Kanaatimizce kaçınılmazlık kavramı objektif ve mutlak bir anlam taşımaktadır. Kaçınılmazlığın mutlaklığından maksat, teknik ve bilimin o andaki verilerine göre gereken her türlü önlemin alınmış olmasına, her türlü imkan ve araca rağmen ihlalin hiçkimse tarafından önlenememesidir²⁶.

4. İlliyet Bağı

Mücbir sebep teşkil eden durum ile borcun veya davranış normunun ihlali arasında uygun illiyet bağı bulunmalıdır²⁷. Başka bir deyişle, mücbir sebep ile normun ihlali arasında uygun sebep sonuç ilişkisinin bulunması gerekmektedir. Zira mücbir sebep ile yerine getirilmesi gereken bir yükümlülüğün yerine getirilmemesi, bir hakkın kullanılmaması veya başvurunun yapılmaması arasında bir illiyet bağı bulunması halinde, mücbir sebebin hüküm ve sonuçları ortaya çıkar ve kişi ya yükümlülüğünden ya da zamanında yerine getirmemenin sonuçlarından kurtulur²⁸.

II. ELEKTRİK PİYASASINDA MÜCBİR SEBEP

²⁰ Atay, s. 598, Yayla, s. 52.

²¹ Sancaktar, “Sık sel baskını olan bir bölgede oluşan yeni bir sel baskını mücbir sebep olarak nitelendirilemez”. s. 864.

²² Gözübüyük, s. 54; Eren, Borçlar Genel, s. 582, Eren, İlliyet Bağı, s. 181; Şahin, s. 101; Seliçi, s. 63; Yayla, s. 50; Tandoğan, s. 464, Akıntürk, s. 52; Şahin, s. 99; Ekmekci ve diğerleri, s. 1081; Tamer İnal, “Mücbir Sebeplerin Oluşum Unsurları”, *İş Hukuku ve İktisat Dergisi (Kamu-İş)*, 4 (2), 1997, s. 37.; Mustafa Balcı, “Vergi Hukukunda Mücbir Sebebin Dava Sürelerine Etkisi”, <<https://vergialgi.net/vergi-hukukunda-mucbir-sebebin-dava-surelerine-etkisi>>, Erişim Tarihi 11 Ocak 2022.

²³ YHGK, E. 2017/11-90, K. 2018/1259, 27.06.2018, <<http://www.kazanci.com>> Erişim Tarihi 7 Ocak 2022.

²⁴ Şahin, s. 101.

²⁵ İlgili tartışmalar için bkz Eren, Genel Hükümler, s. 582.

²⁶ Eren, Genel Hükümler, s. 582, Tandoğan, s. 465; Eren, Uygun İlliyet Bağı, s. 181; Furrer/ Muller-Chen/Çetiner, s. 327; Altaş, s. 54.

²⁷ Eren, Genel Hükümler, s. 582; Eren, Uygun İlliyet Bağı, s. 181; Altaş, s. 54; Ekmekci ve diğerleri, s. 1082; İnal, Mücbir Sebebin Unsurları, s. 36.

²⁸ Turan Yıldırım, “Danıştay Kararlarında Mücbir Sebep Kavramı”, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 25 (2), 2019, s. 1527.

A. Genel Olarak

Mücbir sebep kavramına hem EPK'nın hem de EPLY'nin çeşitli hükümlerinde yer verilmiştir. Her ikisinde de bir tanıma yer verilmemişken, EPLY'de bir olayın mücbir sebep sayılabilmemesinin şartları belirlenmiş ve örnek mücbir sebep halleri sıralanmıştır. Bunun dışında her iki düzenleme de mücbir sebebin sonuçlarına ilişkin hükümler bulunmaktadır. EPK'nın "*Lisans Esasları*" başlıklı 5/7 maddesinde mücbir sebebin yaptırım uygulanmasına engel bir durum olduğu ve "*Önlisans Esasları*" başlıklı 6/5 maddesinde ise süre uzatımı verilmesinin ancak mücbir sebep halinde söz konusu olabileceği düzenlenmiştir. ELYP m. 35/1'de ise; mücbir sebepten etkilendikleri oranda önlisans ve lisans sahibinin yükümlülüklerinin, ertelenebileceği veya askıya alınabileceği, ancak yükümlülüklerin yerine getirilemeyeceğinin anlaşıldığı durumlarda, önlisans ve lisans sahibinin yükümlülüğünün kaldırılmasına da karar verebileceği düzenlenerek mücbir sebep, EPK'daki düzenlemeye paralel olarak yaptırım uygulanmasına engel olan bir müessese olarak kabul edilmiştir.

B. Mücbir Sebebin Unsurları

EPLY'nin 35. maddesinin 2. fıkrasında elektrik piyasasında uygulanacak mücbir sebebin unsurları düzenlenmiştir. Bu maddeye göre, "*Bir olayın mücbir sebep hali sayılabilmesi için; olaydan etkilenen tarafın gerekli özen ve dikkati göstermiş ve tüm önlemleri almış olmasına karşın olayın önlenemeyecek, kaçınılamayacak ve öngörülemeyecek olması ve bu durumun etkilenen tarafın ilgili mevzuat kapsamındaki yükümlülüklerini yerine getirmesini engellemesi gerekir.*" Bu maddeye göre mücbir sebebin unsurları, öngörülemezlik, önlenemezlik ve mücbir sebep ile normun ihlali arasındaki illiyet bağı olarak sıralanabilir. Madde metninde "*insan iradesine bağlı olmama*" şartına ise yer verilmemiştir. Oysa borçlar hukukundaki mücbir sebebin unsurları arasında, mücbir sebep niteliğindeki durumun kişilerin iradesi dışında ortaya çıkan ve sorumluluk alanında olmayan bir hal olması gerektiği ifade edilmektedir.

Görüldüğü üzere EPLY'de düzenlenen mücbir sebep unsurları ile borçlar hukukundaki mücbir sebebin unsurları bu açıdan farklılık arz etmektedir. Bunun sebebi elektrik piyasasındaki mücbir sebep uygulamasının borçlar hukukundaki mücbir sebep uygulamasından farklı olmasıdır. Elektrik piyasasında mücbir sebep kavramı, elektrik üretim tesislerinin kurulmasının, işletilmesinin ve dağıtım ile görevli tedarik hizmetlerinin sunulmasının elektrik arz güvenliği açısından önemli olmasından dolayı geniş yorumlanmakta, esnetilmekte ve ihtiyaçlara cevap verir hale getirilmektedir. Uygulamadaki bu farklılık bu unsurun madde metnine yazılmamasına neden olmuştur. Nitekim uygulamada

insan iradesine bağlı olan bazı haller mücbir sebep olarak kabul edilebilmektedir. Ancak bu durum uygulamada benzer durumda olan kişiler hakkında farklı kararlar verilmesine sebep olmaktadır. Zira müessesenin gereği olarak kararlar somut kriterlere bağlı olmadan, subjektif değerlendirmeler sonucu verilmektedir. Bu da mücbir sebep nedeniyle süre uzatımı alınmadığı veya yükümlülüklerin ertelenmediği iddiasıyla birçok davanın açılmasına sebep olmaktadır. Dava sayısını azaltmak için mücbir sebebin varlığının tespitinde Kurumun azami hassasiyet göstermesi gerekmektedir. Daha da önemlisi kurumun bu hususta verdiği kararları gerekçeli vermesi ve yayınlaması, uygulama birliğinin sağlanmasına ve yargıya taşınan dava sayısının azalmasına imkan sağlayacaktır.

C. EPK ile EPLY'deki Düzenlemelerin Karşılaştırılması ve Kapsamı

Kanundaki ve Yönetmelikteki mücbir sebebe ilişkin düzenlemeler arasında birtakım farklılıklar mevcuttur. Bu farklılıkları, faaliyetin türü bakımından, mücbir sebep benzeri durumlar bakımından²⁹ ve mücbir sebebin sonuçları bakımından farklılık şeklinde sınıflandırmak mümkündür. Ancak her iki mevzuat arasında kavram birliğinin bulunmadığını da ifade etmek gerekir.

1. Faaliyetin Türü Bakımından

EPK sadece üretim faaliyeti bakımından mücbir sebebi düzenlemekte, diğer piyasa faaliyetleri³⁰ için mücbir sebebin sonuçlarına yer vermemektedir. Lisans aşamasına ilişkin olarak EPK'nın 6/5 maddesinde "*Mücbir sebep hâlleri ile lisans sahibinden kaynaklanmayan haklı sebepler dışında üretim tesisinin lisansında belirlenen inşaat süresi içerisinde kurulmaması veya kalan süre içerisinde kurulamayacağını tespit edilmesi hâllerinde lisans iptal edilir ve teminat mektubu irat kaydedilir.*" denmektedir. Aynı düzenleme nükleer enerji için Kanunun 6/10 maddesinde de yapılmıştır. Ön lisans aşaması bakımından ise Kanun'un 7/5 maddesinde "*Önlisansın süresi mücbir sebep hâlleri hariç yirmi dört ayı geçemez.*" denilmek suretiyle mücbir sebep sadece üretim faaliyeti bağlamında düzenleme konusu yapılmıştır.

Elektrik Piyasası Lisans Yönetmeliğinde ise mücbir sebep düzenlemelerinin kapsamı daha geniştir. Sadece üretim değil, "*lisans ve önlisans sahipleri*" ifadesi kullanılmak suretiyle

---

²⁹ Kanun ve Yönetmelikte mücbir sebep halleri dışında mücbir sebep gibi hüküm ve sonuç doğuran bazı kavramlara yer verilmiştir. Bu çalışmada yönetmelik ve kanunda belirtilen bu kavramlar mücbir sebep benzeri hal olarak adlandırılmıştır.

³⁰ Piyasa faaliyetleri EPK m. 4/1'de tek tek sayılmış olup, buna göre üretim haricindeki diğer piyasa faaliyetleri; iletim, dağıtım, toptan satış, perakende satış, piyasa işletim, ithalat ve ihracat faaliyetidir.

diğer faaliyetler hakkında da mücbir sebep düzenlemeleri yapılmıştır. EPLY m. 35/1'de “Önlisans ve lisans sahibinin ilgili mevzuattan kaynaklanan yükümlülükleri, mücbir sebep hallerinde, etkilendikleri oranda, mücbir sebebin etkileri giderilinceye kadar, Kurul kararıyla ertelenebilir veya askıya alınabilir.” denilmek suretiyle lisansa konu her tür faaliyet bakımından mücbir sebep ve sonuçları düzenlenmiş olmaktadır.

Yönetmelik ile kanundan farklı olarak diğer lisans sahipleri yönünden de mücbir sebep düzenlemesi yapılmasının yasayı genişletecek bir düzenleme olup olmadığının belirlenmesi gerekmektedir. Yönetmelikler, kanun ve Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin uygulanmasını sağlamak üzere ve bunlara aykırı olmamak kaydıyla çıkarılabilir. İdare tarafından kanunun uygulanmasını sağlamak amacıyla çıkarılan yönetmelik hükümleri ile kanun hükümleri değiştirilemez³¹. Başka bir deyişle yönetmelik ile kanun hükümleri daraltılamaz ve genişletilemez. Nitekim Danıştay'ın bir kararında; “Türk hukuk sisteminde yönetmelikler normlar hiyerarşisinde yasa ve tüzükten sonra gelmekte oldukları gibi yönetmeliklerle yasalara aykırı veya yasa hükümlerinin değiştirici nitelikte hükümler sevk edilmesi de olanak dışıdır”.³² şeklinde ifade edilmiştir. Ancak kanuna aykırı olmadığı müddetçe kanundaki genel düzenlemelerden daha ayrıntılı düzenlemeler yapılabilir.³³ EPK m. 5/1-a'da; Başvuru ve değerlendirme usul ve esasları ile lisansların verilmesi, tadili, sona erdirilmesi, iptali, süreleri, süre uzatımı, yenilenmesi ve lisans kapsamındaki hak ve yükümlülüklerin belirli bir süre askıya alınmasına ilişkin usul ve esasların EPDK tarafından çıkarılan yönetmelikle düzenlenebileceği yer almaktadır. Yargı kararlarında da üretim lisansı dışında diğer lisans sahipleri yönünden de mücbir sebep kavramına yer verildiği görülmektedir. Nitekim bir dağıtım şirketinin sayaç okuma ve okunan değerleri PMUM'a bildirme yükümlülüğünü yerine getirmediği iddiası ile uygulanan idari para cezasının iptali talebiyle açılan davada Danıştay 13. Daire tarafından “Temyize konu Mahkeme kararında, davacının fiilinin mücbir sebeplere ilişkin sübjektif koşullar altında gerçekleştirilip gerçekleştirilmediğinin irdelenmediği, davacının faaliyet bölgesinde fiilin işlendiği Ekim 2012 - Aralık 2012 dönemindeki hava şartlarının ve güvenlik koşullarının davacıyı hangi ölçüde etkilediği somut olarak araştırılmadığı, mücbir sebeplere yönelik koşullar mevcut olsa dahi mevzuatta buna hangi sonuçların bağlandığının dikkate alınmadığı, davacının sayaç okumama ve/veya okunan değerleri PMUM'a bildirmeme şeklindeki fiilinin davacının tahmini tüketim değeri girme imkânıyla birlikte değerlendirilmediği görülmektedir. Bu durumda, davacının sayaç okuma ve

³¹ Gözübüyük/Tan, s. 115.

³² Askeri Yüksek İdare Mahkemesi 1. D. E. 993/778- K. 994/254, 8.2.1994, *Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Dergisi*, (9), 1996, s. 203.

³³ Kemal Gözler, *İdare Hukuku 1.Cilt*, 3. Bası, Ekin Basım Yayın, 2019, s. 1392.

okunan değerleri PMUM'a bildirme yükümlülüğünün mücbir sebep koşulları altında gerçekleşip gerçekleşmediği somut olarak araştırıldıktan sonra, bu husus tahmini tüketim değeri girme imkanı ile birlikte değerlendirilerek yeniden bir karar verilmesi gerektiğinden, dava konu işlemin iptali yönündeki İdare Mahkemesi kararında hukuki isabet bulunmamaktadır.” şeklinde karar verilmiştir³⁴.

Kanunla lisans esasları, sona ermesi ve süre uzatımı vb. haller için yetki verilmiş olduğundan yönetmelik ile düzenlemeler yapılması hukuka uygundur. Kanunla yönetmeliğe lisans esasları ve mücbir sebebin etkileri yönünden yetki verilmemiş olsaydı yönetmelik hükümlerinin kanunu genişletecek şekilde düzenlendiği yorumu yapılabilirdi.

2. Mücbir Sebep Benzeri Durumlar Bakımından Farklılık

Mevzuatta “*mücbir sebep*” kavramı dışında “*lisans sahibinden kaynaklanmayan haklı sebep*”, “*Kurul tarafından uygun bulunan hal*” kavramları zikredilmektedir. Bu kavramlar, özünde birbirlerinden farklı olmayan, sonuçları bakımından herhangi bir farklılık içermeyen ve uygulamada sıklıkla birbirinin yerine kullanılan kavramlardır. Kanunda mücbir sebep kavramı yanında lisans sahibinden kaynaklanmayan haklı sebep kavramına yer verilmişken yönetmelikte, kanunda geçen bu kavramların yanı sıra üretim faaliyeti bakımından “*kurul tarafından uygun bulunan hal*” kavramına yer verilmiştir.

Lisans sahibinden kaynaklanmayan haklı sebep kavramı, mücbir sebep niteliğinde olmayan ancak lisans sahibinin iradesi dışında ortaya çıkan bazı hallerde uygulama alanı bulur. Kurul tarafından uygun bulunan haller ise mücbir sebep niteliğinde olmayan ve lisans sahibinden kaynaklanıp kaynaklanmadığına bakılmaksızın somut olayın şartları gereği kamu yararı da dikkate alınarak değerlendirilen hallerdir. Kurul tarafından uygun bulunan hallerin hiçbir değerlendirme kriteri olmadığından tamamen Kurul’un takdirindedir. Bu sebeple de oldukça subjektiftir ve benzer olaylarda Kurul’dan farklı kararların çıktığı görüntüsü meydana gelebilmektedir. Bu müessesenin üretim faaliyeti bakımından düzenlenmiş olduğu dikkate alındığında arz güvenliğinin gerektirdiği durumlarda kuruma hareket alanı kazandırabilmek için düzenlendiği düşünülmektedir.

Uygulamada bu kavramlar sıkça birbirlerinin yerine kullanılmakta ve karıştırılmaktadır. İdare Mahkemesi tarafından verilen “*6446 sayılı Elektrik Piyasası Kanunu’nun ilgili düzenlemeleri dikkate alındığında, mücbir sebep halleri veya bu kapsamda*

³⁴ Danıştay 13. D. E. 2015/2008, K. 2021/32, 13.01.2021, <<http://www.kazanci.com>> Erişim Tarihi 8 Ocak 2022.

olmamakla birlikte lisans sahibi tüzel kişilerin kendilerinden kaynaklanmayan ya da başka idarelerin iş ve işlemleri gibi nedenlerle ortaya çıkan yükümlülüklerin süresi içinde yerine getirilmesini engelleyen ve geciktiren durumların varlığı, bunun açık bir şekilde ortada olması ve özellikle tüzel kişilik tarafından lisansa konu üretim tesisinin faaliyete geçirilebilmesi için yükümlülüklerin büyük bir kısmının yerine getirilmiş olması hallerinde, lisans tadili kapsamında sürelerin uzatılması yoluna gidilebileceği ...gecikmelerin ise davacıdan kaynaklanmadığı anlaşıldığından süre uzatımı talebiyle yapılan başvurunun zımnen reddine ilişkin dava konusu işleminde hukuka uygunluk bulunmadığı sonucuna varılmıştır.” şeklinde Danıştay tarafından onanan karar belirttiğimiz kavram karmaşasını doğrulamaktadır³⁵. Danıştay’ın birçok kararında başka idarelerin iş ve işlemleri nedeniyle meydana gelen gecikme mücbir sebep olarak değerlendirilmiş iken bu kararda mücbir sebep ve lisans sahibinden kaynaklanmayan haklı sebep dışında başka bir hal gibi değerlendirilmiştir.

Bu kararda başka idarelerin iş ve işlemleri nedeniyle meydana gelen gecikme mücbir sebep halleri dışında tutulmuştur. Ancak Danıştay’ın birçok kararında başka idarelerin iş ve işlemlerinden kaynaklanan gecikme hali mücbir sebep olarak değerlendirilmektedir. Örneğin; Danıştay 13. Dairesi tarafından verilen bir kararda³⁶ “*Temelinde davalı idarenin lisans verilirken yaptığı saptamadan kaynaklanan, iletim bağlantı anlaşması ve orman kullanımından çıkan sorunlar gibi başka idarelerin işlemlerinin de etkisi olan tesis tamamlama sürelerindeki azalma nedenleri ilgili mevzuat kapsamında mücbir sebeplerden olduğundan, davacı şirketin üretim lisansının iptaline ve bu karara karşı yapılan itirazın reddine ilişkin Kurul kararında hukuka uyarlık bulunmamaktadır.*” şeklinde karar verilmiştir. Benzer şekilde başka bir kararda³⁷ “*Davacı şirketin üretim lisansının "Lisansta Yapılan Tadiller "başlığını taşıyan bölümü incelendiğinde; 22.6.2004 gününde verilen üretim lisansında tesis tamamlanma süresinin 18 ay olarak öngörüldüğü, bu sürenin 18.8.2005 tarihli ve 537-24 Sayılı Kurul kararı ile 22 aya çıkartıldığı ve ardından sürenin 4.5.2006 tarihli ve 742-24 Sayılı Kurul kararı ile de 30 aya çıkartıldığı, lisansta öngörülen tesis tamamlanma tarihinin ise 22.12.2006 günü olduğu, ancak değişen yatırım parametreleri sebebiyle davacı şirketin neredeyse yatırım süresi kadar süre kaybettiği, temelinde başka idarelerin işlemlerinin de etkisi olan bu uzama nedenlerinin mücbir sebepler kapsamında*

³⁵ Danıştay 13. D. E. 2015/3954, K. 2021/4151, 02.12.2021, (Yayınlanmamış Karar).

³⁶ Danıştay 13. D. E. 2008/6905, K. 2011/1041 15.03.2011, <<http://www.kazanci.com>> Erişim Tarihi 8 Ocak 2022.

³⁷ Danıştay 13. D. E. 2008/8245, K. 2011/1039 15.03.2011, <<http://www.kazanci.com>> Erişim Tarihi 8 Ocak 2022.

olduğu anlaşıldığından, tesis tamamlama süresinin uzatılması veya süre sonunun belirlenmesi hususlarında davalı idareye takdir yetkisi tanınmışsa da belirtilen nedenler karşısında tesis tamamlama süresini uzatmak durumunda olan davalı idarece, davacı şirketin 5.3.2008 tarihli mücbir sebep başvurusu kabul edilmeyerek üretim lisansının iptaline dair Kurul kararında hukuki isabet görülmemiştir.” şeklinde ve “inşaat öncesi aşamada karşılaşılan durumun mücbir sebep olarak nitelendirildiği, dolayısıyla dava konusu işlem tesis edilirken idareden kaynaklanan ve makul süreyi aşan gecikmenin bu durumdan etkilenen taraf bakımından haklı sebep teşkil edip etmediği ile üretim lisansına konu tesisin kurulması planlanan alana yönelik somut durumun mücbir sebep hali olarak idareden kaynaklanan gecikmenin bu durumdan etkilenen taraf bakımından haklı sebep teşkil edip etmediği ile üretim lisansına konu tesisin kurulması planlanan alana yönelik somut durumun mücbir sebep hali olarak kabul edilip edilmeyeceği hususunda gerekli inceleme ve değerlendirmenin yapılmadığı..”³⁸ şeklinde idareden kaynaklanan gecikmelerin mücbir sebep kapsamında olduğu değerlendirilmiştir. Yine benzer bir kararda da idareden kaynaklanan aksaklıklar nedeniyle doğan gecikmenin mücbir sebep sayıldığına karar verilmiştir³⁹.

Danıştay’ın bazı kararlarında, başka idarelerden kaynaklanan gecikmeler mücbir sebep olarak belirtilmiş iken bazı kararlarında ise mücbir sebep dışında ve lisans sahibinden kaynaklanmayan hal olarak değerlendirilmiştir. Kanaatimizce başka idarelerden kaynaklanan gecikmeler mücbir sebep değil, lisans sahibinden kaynaklanmayan haklı sebep niteliğindedir. Zira idareden kaynaklanan gecikmelerde mücbir sebebin unsurlarından öngörülemezlik unsuru eksiktir. İdarenin iş ve işlemleri göz önüne alındığında idareye yapılan başvurularda gecikme yaşanacağıın öngörülebilmesi pek tabidir. Bu nedenle idareden kaynaklanan gecikmelerin lisans sahibinden kaynaklanmayan haklı sebep olarak değerlendirilmesi gerekmektedir.

a. Lisans sahibinden kaynaklanmayan haklı sebepler

EPK m.5’te yükümlülüklerin yerine getirilmesinin istisnası olarak “*lisans sahibinden kaynaklanmayan haklı sebepler*” kavramından bahsedilmektedir. Ancak mevzuatta bu kavram tanımlanmamakla birlikte örneklerine de yer verilmemiştir. Lisans sahibinden kaynaklanmayan haklı sebepler; her somut olay bağlamında ayrı ayrı ele alınması gereken, mücbir sebep niteliğinde olmayan ancak lisans sahibinin iradesi dışında ortaya çıkan bazı hallerde uygulama alanı bulan, yargı kararları ile şekillenen, uygulamada mücbir sebep

³⁸ Danıştay. 13. D. E. 2019/825, K. 2019/1374 29.04.2019, (Yayınlanmamış Karar).

³⁹ Danıştay. 13. D. E. 2008/2501, K. 2009/6904 22.06.2009, <www.kazanci.com> Erişim Tarihi 9 Ocak 2022.

kavramı ile iç içe geçmiş bir kavramdır. Ayrıca mücbir sebep kapsamına girmeyen üçüncü kişiden kaynaklanan eylemler de bu kapsamda değerlendirilebilir. Ancak burada üçüncü kişinin eyleminin lisans sahibinin işletme faaliyeti kapsamında değerlendirilip değerlendirilmemesi önem arz etmektedir. Zira işletme ve faaliyet içinde meydana gelen olaylar, lisans sahibinin risk alanında olup lisans sahibi sorumludur. Örneğin: Makine ekipmanında oluşan bir arıza nedeniyle tesisin geçici kabule hazır olmaması halinde üçüncü kişiden kaynaklanan arıza, lisans sahibinin işletme faaliyeti kapsamında olduğundan haklı sebep sayılamayacaktır.

Danıştay'ın bir kararında toplumsal tepkiler lisans sahibinden kaynaklanmayan haklı sebepler kapsamında değerlendirilmiştir. Kararda Danıştay tarafından toplumsal tepkilerin lisans sahibinden kaynaklanmayan haklı neden olup olmadığı incelenmiş ve proje güzergahında toplumsal tepkide bulunulduğuna ilişkin herhangi bir bilgi ve belgenin olmadığı, projenin iptaline yönelik olarak da yapılmış bir başvurunun bulunmadığı, dolayısıyla davacı şirketin yöre halkının tepkisi nedeniyle projenin revize edilmesi sonucunda gecikme yaşandığı iddiasına itibar edilemeyeceği gerekçesiyle dava konusu süre uzatım talebinin reddine ilişkin kurul kararı hukuka uygun bulunmuştur⁴⁰. Toplumsal tepkiler, projenin revize edilmesine sebep olacak nitelikte olsaydı ve bu durum ispatlanabilseydi o durumda haklı neden kavramında değerlendirilebilirdi. Örneğin ÇED veya İmar Plan Tadilatına karşı dava açılması sonucu yürütmeyi durdurma kararı verilmesi durumunda veya Plan Tadilatı ya da ÇED'in iptal edilmesi nedeniyle önlisans yükümlülüklerinin süresi içinde yerine getirilememesi durumu lisans sahibinden kaynaklanan haklı neden kavramı kapsamında değerlendirilebilir.

Belirtmek gerekir ki halk direnişi ve toplumsal tepkiler, EPDK tarafından mücbir sebep hali olarak değerlendirilmişken yukarıda yer alan Danıştay kararında lisans sahibinden kaynaklanmayan haklı sebep olarak değerlendirilmiştir. Bu karar haklı sebep ile mücbir sebebin uygulamada çoğu zaman karıştırıldığını ve aynı anlamda kullanıldığını göstermektedir.

Lisans sahibinden kaynaklanmayan haklı neden kavramına lisans sahibi tarafından süresi içinde yükümlülüklerin yerine getirilmesi için başvuru yapılmasına rağmen idare tarafından süresi içinde ve gereği gibi işlem tesis edilmemesi durumu örnek olarak verilebilir. Örneğin; imar plan tadilatı kararının imzalanmaması, uçuş izninin verilmemesi gibi idare tarafından tesis edilmesi gereken işlemlerin süresi içinde yerine getirilmemesi durumu lisans

⁴⁰ Danıştay 13. D. E. 2019/4222, 2021/3743 K., (Yayınlanmamış Karar).

sahibinden kaynaklanmayan haklı nedendir.

Lisans sahibinden kaynaklanmayan haklı sebep kavramına başka bir örnek ise dava açılması gibi işletme faaliyeti kapsamına girmeyen üçüncü kişinin eylem ve işlemleridir. Örneğin elektrik dağıtım şirketinin, dağıtım sisteminde meydana gelen arıza nedeniyle elektriği kesmesi sonucu yükümlülüğün yerine getirilmemesi bu kapsamda değerlendirilebilir.

b. Kurul tarafından uygun bulunan haller

EPK’da mücbir sebep kapsamı dışında sayılan lisans sahibinden kaynaklanmayan haklı nedenlerin varlığı hali sayılmışken EPLY m. 24/3-a’da bu kavramlara ek olarak “*Kurul tarafından uygun bulunan hallerin*” bulunması durumunda lisansın tadil edileceği belirtilmiştir. Yönetmelikte, yasadan farklı olarak haklı sebepler ifadesi yerine Kurul tarafından uygun bulunan hal kavramı da kullanılmış ve EPDK’ya tesis tamamlama süresinin uzatılması için takdir hakkı tanınmıştır.

Kurul tarafından uygun bulunan haller, mücbir sebep ve lisans sahibinden kaynaklanmayan haklı sebeplerden farklı bir müessesedir. Yönetmelikte buna ilişkin herhangi bir tanım yapılmamıştır. Bağımsız idari otoritelerin niteliği gereği Kurul’a tanınan bir takdir yetkisi niteliğindedir. Kurul tarafından uygun bulunan haller mücbir sebep niteliğinde olmayan ve lisans sahibinden kaynaklanıp kaynaklanmadığına bakılmaksızın somut olayın şartları gereği lisans sahibine yükümlülüklerin tamamlanması için süre uzatımı verilebilecek hallerdir. Kurul tarafından uygun bulunan haller kavramına lisans sahibinin projeye ilişkin yükümlülüklerinin %90-95 oranında tamamlanma aşamasında gelmesi üzerine inşaat süresinin/çağrı mektubu süresinin sona ermesi durumu örnek olarak verilebilir. Bu durumda kamu yararı ilkesi gereğince Kurul tarafından takdir yetkisi kullanılarak tesisin tamamlanması için süre uzatım kararı verilebilir. Bu durumda Yönetmelikte bir düzenleme olmasaydı EPK m.5/7 uyarınca üretim tesisinin lisansında belirlenen inşaat süresi içerisinde kurulmaması nedeniyle lisansın iptaline karar verilecekti. Ancak kamu yararı ilkesi gereğince kurul tarafından takdir yetkisi kullanılarak tamamlanma aşamasına gelmiş ancak lisans süresi dolduğu için tamamlanamamış tesisin tamamlanması için süre uzatım kararı verilebilecektir.

Mücbir sebep, lisans sahibinden kaynaklanmayan haklı sebep veya Kurul tarafından uygun görülen hallerin varlığı, lisans sahibinin yükümlülükleri bakımından birtakım sonuçlar doğurmaktadır. Ancak bu sonuçlar EPK ve EPLY’de farklı ve dağınık olarak düzenlenmiştir. Çalışmanın bu kısmında mücbir sebep ve benzeri hallerin EPK ve EPLY’de yer alan sonuçlarından bahsedilecektir.

3. Mücbir Sebep ve Benzeri Hallerin Sonuçları

Mücbir sebep, haklı sebep veya Kurul tarafından uygun görülen hallerin varlığı, lisans sahibinin yükümlülükleri bakımından birtakım sonuçlar doğurmaktadır. Ancak bu sonuçlar çalışmanın başında da ifade ettiğimiz gibi EPK ve EPLY’de farklı ve dağınık olarak düzenlenmiştir.

a. Süre uzatımı

Lisans veya önlisans yükümlülüklerinin mevzuatta belirtilen süre içerisinde yerine getirilmesi zorunludur. EPK m. 5/7’ye göre mücbir sebep ve benzeri haller nedeniyle mevzuatta belirtilen yükümlülüklerin süresi içinde yerine getirilememesi durumunda mücbir sebebin etkileri giderilinceye kadar, etkilendikleri oranda süre uzatım kararı verilebilir. Örneğin; imar plan tadilatına karşı dava açılıp yürütmeyi durdurma kararı verilmesi sebebiyle yükümlülükler dava süresince yerine getirilememiş ise, o süre kadar ön lisans süresi uzatılır. Aynı şekilde çığ düşmesi sebebiyle haritalama çalışmaları yapılamaması, idarenin keyfi olarak işlemi zamanında tesis etmemesi de süre uzatım kararı verilebilecek durumlara örnektir. Mücbir sebep nedeniyle sürelerin uzatılması uygulamada en çok karşılaşılan sonuçtur.

b. Lisansın iptal edilmemesi

EPK m.6/10’a göre “...Kurul tarafından belirlenen süre içinde istenen belgelerin mücbir sebepler veya lisans sahibinden kaynaklanmayan haklı sebepler dışında Kuruma sunulmaması hâlinde üretim lisansı iptal edilir.” Bu hükümden mücbir sebep ve benzeri hal söz konusu olduğunda lisansın iptal edilmeyeceği ve kişiye belgeleri tamamlaması için uygun süre verileceği anlaşılmaktadır.

c. Yükümlülüklerin ertelenmesi veya askıya alınması

EPLY m. 35/1 uyarınca önlisans ve lisans sahibinin ilgili mevzuattan kaynaklanan yükümlülükleri mücbir sebep hallerinde, etkilendikleri oranda, mücbir sebebin etkileri giderilinceye kadar, kurul kararıyla ertelenebilir veya askıya alınabilir. Yükümlülüklerin ertelenebilmesi veya askıya alınabilmesi için mücbir sebep ve benzeri hallerin oluşması gerekir.

Yönetmelikte geçen “erteleme” müessesesi ile kanunda geçen “süre uzatımı” müesseseleri kanaatimizce aynıdır. Kavramlar farklı gibi görünse de hem uygulama şartları hem de tesis edilen işlem bakımından bir fark bulunmamaktadır. Farklılık kavramın isminden

ibarettir. Bu sebeple Yönetmelikte değişiklik yapılarak erteleme yerine süre uzatımı kavramının kullanılması yerinde olacaktır.

Askıya alma ise sonuçları ve uygulaması bakımından ertelemekten farklı bir müessesedir. Askıya alma yükümlülüklerin yerine getirilmesi için yapılması gerekli faaliyetlerin belirli bir süre yapılmasının durdurulması anlamında kullanılmaktadır. Örneğin geçmiş yıllarda bir elektrik dağıtım şirketi, bölgesindeki terör olaylarını mücbir sebep hali olarak ortaya koyup, kayıp kaçak oranlarını indirme yükümlülüğünü yerine getiremediğini belirterek bu yükümlülüğünün askıya alınmasını talep etmiş ve o yılki yükümlülüğü askıya alınmıştır. Yine Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 8. İdari Dava Dairesi de 2018/420 E. ve 2018/1470 K. sayılı kararında ilk derece mahkemesinin “*.davacı elektrik dağıtım şirketinin mevzuat gereği hazırlamakla yükümlü olduğu 5 ve 10 yıllık master planlar ile coğrafi bilgi sistemlerini davalı idare tarafından yapılan ihtar ve verilen süreye rağmen süresi içerisinde hazırlamadığı sabit ise de; bu durumun davacı şirketin dağıtım faaliyeti yürüttüğü bölgede meydana gelen yoğun terör eylemlerinden kaynaklandığı, davacı şirketin bu hususta bir kusurunun bulunmadığı, meydana gelen terör eylemlerinin yukarıda yer verilen mevzuat gereğince mücbir sebep olarak kabul edilmesi gerektiğinden, mücbir sebep dolayısıyla yerine getirilemeyen yükümlülük nedeniyle verilen idari para cezasında hukuka uyarlık bulunmadığı sonucuna varıldığından davanın kabulüne karar verilmiştir.*” şeklindeki kararını hukuka uygun bularak davalı EPDK’nın istinaf başvurusunu esastan reddetmiştir.

d. Yükümlülüklerin kaldırılması

EPLY m. 35’e göre yükümlülüklerin yerine getirilemeyeceğinin anlaşıldığı hallerde Kurul, önlisans ve lisans sahibinin yükümlülüğünün kaldırılmasına da karar verebilir. Ancak yönetmelik ile bazı yükümlülüklerin kaldırılmayacağı açıkça düzenlenmiştir. Elektrik piyasasında iletim ve dağıtım faaliyetlerine ilişkin yükümlülüklerin mücbir sebep hallerinde dahi kaldırılması mümkün değildir.

Piyasada iletim faaliyeti, iletim varlıklarının mülkiyetine sahip olan, sistem işletmecisi ve piyasa işletmecisi olarak faaliyet gösteren TEİAŞ tarafından yürütülmektedir⁴¹. EPK m. 8/1’e göre elektrik enerjisi iletim faaliyeti, lisansı kapsamında münhasıran TEİAŞ tarafından yürütülür⁴². TEİAŞ’ın en temel yükümlülükleri, yüksek gerilim hatlarının işletme, bakım ve

⁴¹ Mustafa Yavuz, “Elektrik Piyasasında Piyasa Faaliyetleri, Ayırıştırma ve Çapraz Sübvansiyon Yasağı”, *Ankara Barosu Fikri Mülkiyet ve Rekabet Hukuku Dergisi*, (4), 2008, s. 45; Yaşar Köstekçi, *Elektrik Enerjisi Tüketimi ve Elektrik Enerjisi Piyasası: Borçlar Hukuku, İcra Hukuku, Ceza Hukuku Boyutlarıyla*, 1. Bası, Vedat Kitapçılık, 2006, s. 372.

⁴² İletim kavramı için ayrıca bkz. Mustafa Yavuz, *Elektrik Piyasası Kanunu’nun Öngördüğü Hukuki Rejim ve*

yatırımları ile sistem işletmecisi olarak arz ve talebin anlık olarak dengelenmesini sağlamaktır⁴³. Elektriğin istenilen miktarda depolanmasının mümkün olmaması ve depolamanın oldukça masraflı olması sebebiyle üretildiği an tüketilmesi gereken elektrik enerjisinin piyasadaki arz ve talep dengesinin her saniye sağlanması gerekmektedir⁴⁴. Bu dengeleme faaliyeti de TEİAŞ'ın bünyesinde bulunan Milli Yük Tevzi Merkezi tarafından sağlanmaktadır⁴⁵. İletim faaliyetinin, TEİAŞ tarafından doğal tekel olarak yürütülen faaliyet olduğu, elektrik enerjisinin temel kamusal hizmet olarak nihai mal özelliğini taşıdığı ve ikame edilmesinin de güç bir ürün olduğu göz önüne alındığında iletim faaliyetinin bir bütün olarak, mücbir sebep halleri nedeniyle bir süre dahi olsa askıya alınması söz konusu olamaz.

Dağıtım faaliyeti de iletim faaliyeti gibi doğal tekel özelliği taşıyan bir faaliyet olup, lisansa derç edilmiş belirli bir bölgede alçak gerilim seviyesinde dağıtım şirketi tarafından işletilen ve/veya dağıtım şirketinin mülkiyetinde olan işletme, bakım-onarım ve yatırım hizmetlerini içeren şebeke faaliyetidir⁴⁶. Elektrik arzının kesintisiz ve kaliteli bir şekilde sağlanması kamu yararı için vazgeçilmez nitelikte olduğundan dağıtım ve iletim faaliyetlerine ilişkin yükümlülüklerin devamlılığı şarttır. Yönetmelik ile dağıtım ve iletim faaliyetlerine ilişkin yükümlülüklerin kaldırılamayacağı yönünde yapılan düzenleme isabetlidir.

Uygulamada bu sonuca ilişkin bilinen hiçbir örnek bulunmamaktadır. Bu vesile ile ifade etmek gerekir ki, EPDK kararlarının da tıpkı Rekabet Kurulu kararları gibi gerekçeli olarak yayınlanması enerji hukukunun gelişmesine katkı sağlayacaktır.

II. ELEKTRİK PİYASASINDA MÜCBİR SEBEP HALLERİ

Yönetmelik m.35'te mücbir sebep sayılacak hallere örnekler verilmiştir. Ancak maddede sayılan haller sınırlayıcı değildir. Bu nedenle mücbir sebep kavramının kapsamı EPDK kararları ve yargı kararları ile şekillenmektedir. Çalışmamızın bu kısmında mücbir sebep kavramının uygulamasına EPDK kararları ile Danıştay kararlarından örnekler verilecektir.

A. Halk Direnişi

EPDK bir kararında kaçak elektrik tüketiminin azaltılması amacıyla yapılan saha operasyonlarının artırılması sonucunda dağıtım şirketinin kaçak elektriği azaltma

---

Elektrik Tedarik Sözleşmeleri Özellikle İkili Anlaşma, 6. Bası, On İki Levha Yayınları, 2011, s. 22 vd.

⁴³ Yavuz, Ayrıştırma ve Çapraz Sübvansiyon Yasağı, s. 45.

⁴⁴ Yeşim Akçollu, *Elektrik Sektöründe Rekabet ve Regülasyon*, 1.Bası, Rekabet Kurumu Yayınları, 2003, Uzmanlık Tezi, s. 3.

⁴⁵ <https://ytbsbilgi.teias.gov.tr/ytbsbilgi/ytbsbilgi.jsf>.

⁴⁶ Yavuz, Ayrıştırma ve Çapraz Sübvansiyon Yasağı, s. 48.

yükümlülüğünü halk tepkisi, çok sayıda toplu direniş, eylem, saldırı ve sabotaj yaşanması ve olaylara ilişkin can ve mal güvenliğinin olmaması nedenleriyle yerine getirememesinin mücbir sebep olduğuna karar verilmiş ve kayıp kaçak oranının düşürülmesi yükümlülüğü belli bir tarihe kadar askıya alınmıştır⁴⁷. Yine EPDK'nın başka bir kararında mücbir sebep kapsamında Elektrik Dağıtım ve Perakende Satışına ilişkin Hizmet Kalitesi Yönetmeliği m.16'da düzenlenmiş olan tedarik sürekliliğine ilişkin tazminat ödeme uygulamasının; m.17/5'te düzenlenen bilgi verme yükümlülüğünün; m. 23 kapsamında teknik kaliteye ilişkin yükümlülüklerin ve Yönetmeliğe ekli Tablo 6-A/10 da düzenlenmiş 12 saati geçen kesintilere ilişkin tazminat ödeme yükümlülüğünün fiili kayıp kaçak elektrik kullanımı oranı %40'ın üzerinde olan illerde ve ilçelerde 2015 yılı için askıya alınmasına karar verilmiştir⁴⁸.

B. Covid-19 Salgını

EPDK'nın 04.04.2020 tarihli bir kararında ise tüm dünyayı etkileyen Koronavirüs (Covid-19) Salgını ELPY m. 35 ile Elektrik Piyasasında Lisanssız Elektrik Üretim Yönetmeliği m. 19 kapsamında mücbir sebep olarak kabul edilmiştir⁴⁹. EPDK kararı uyarınca önlisans süreleri ile üretim lisansı kapsamında inşaat öncesi dönem ile inşaat dönemi ya da Yönetmeliğin Geçici 15 inci maddesi kapsamındaki yükümlülük erteleme süreleri, önlisans veya üretim lisansı tadil işleri kapsamında belirlenen yükümlülük erteleme süreleri, birleşme ve bölünme işlemleri kapsamında belirlenen yükümlülüklerle ilişkin süreleri, eskinin devamı mahiyetinde üretim lisansı verilmesi kapsamında belirlenen yükümlülüklerle ilişkin süreleri, önlisans veya lisans başvuruları kapsamında gerekli bilgi ve belgelerin tamamlanması için verilen süreleri 10.03.2020 tarihinde veya sonrasında sona erecek olan gerçek veya tüzel kişilere, sona erme tarihinden itibaren geçerli olmak ve bir defaya mahsus olmak üzere, herhangi bir işleme gerek olmaksızın 3 ay uzatılmıştır.

Ancak bu aşamadan sonra artık covid-19 veya versiyonlarının mücbir sebep olarak kabul edilmesi mümkün değildir. Zira versiyonları ve sonuçları kişilerce öngörülebilir bir durum haline gelmiştir. Buna karşılık sonuçları farklı olan yeni bir salgın türünün ortaya çıkması halinde mücbir sebebin şartlarını taşıyıp taşıyamamasına göre değerlendirmek gerektiği kanaatindeyiz.

C. Başka İdarelerden Kaynaklanan Gecikmeler

Elektrik piyasasında mücbir sebep olarak en fazla uygulama alanı olan nedenlerden

---

⁴⁷ EPDK 93868378-110.01.03.01 S. 06.01.2015 T. Kurul Kararı (Yayınlanmamış Karar).

⁴⁸ EPDK 6932-32 S. 23.02.2017 T. Kurul Kararı (Yayınlanmamış Karar).

⁴⁹ EPDK 9276 S. 02.04.2020 T. Kurul Kararı, RG. 04.04.2020, S. 31089.

biri idareden kaynaklanan gecikmelerdir. Zira EPDK, üretim faaliyetinde ön lisans aşamasında yerine getirilmesi gereken yükümlülükler bakımından idareden kaynaklanan nedenleri genellikle mücbir sebep olarak kabul etmektedir. “Başka idareler” den kasıt önlisans ve lisans sahiplerinin mevzuattan kaynaklanan yükümlülüklerini yerine getirmek için EPDK dışında başvuru yaptıkları diğer idari mercilerdir. Başka idarelerden kaynaklanan gecikmelerin mücbir sebep sayıldığına ilişkin Danıştay kararları da mevcuttur. Danıştay’ın “*Temelinde başka idarelerin işlemlerinin etkisi de olan bu uzama nedenlerinin mücbir sebepler kapsamında olduğu anlaşıldığından,..mücbir sebep başvurusu kabul edilmeyerek üretim lisansının iptaline dair Kurul kararında hukuki isabet görülmemiştir.*” şeklindeki kararı örnek olarak verilebilir⁵⁰.

İmar plan tadilatı kararının belediye başkanı tarafından bir yıl imzalanmaması gibi idarede normal şartlarda işlemin tamamlanması için geçen süreden daha uzun süreler, mücbir sebep olarak kabul edilmektedir. Danıştay, bir RES şirketine ilişkin bir kararında idari organların işlemlerinden doğan aksaklık nedeniyle doğan gecikmenin mücbir sebep olacağına karar vermiştir⁵¹. Karara konu olayda, davacı şirkete EPDK tarafından verilen on sekiz aylık “*tesis tamamlama süresi*” iki defa uzatılarak otuz aya çıkarılmıştır. Mücbir sebep iddiasıyla yapılan üçüncü uzatma talebi reddedilmiştir. Danıştay, bu kararın iptali ve yürütmesinin durdurulması istemiyle açılan davada tesis tamamlama süresinin uzatılması ve süre sonunun belirlenmesi hususlarında davalı idareye takdir yetkisi tanınmış olduğunu ifade etmiş; ancak bu yetkinin hukuka uygun kullanılmadığını öngörmüştür. Değişen yatırım parametrelerine uygunluk için yapılan idari kurumlar arası çalışma ve yazışmalarında yatırım süresine yakın bir zamanın idari işlem sürecinde kaybedilmiş olmasına rağmen EPDK’nın lisansın iptali yönünde karar vermesini mahkeme hukuka aykırı bularak yürütmenin durdurulmasına karar vermiştir.

Aynı şekilde, önlisans yükümlülüklerinin yerine getirilmesi için gerekli olan haritalandırma çalışmaları sırasında idareden kaynaklanan sebeplerle yaşanan gecikmeler, ön lisans yükümlülüklerinin yerine getirilmesine engel olduğu ölçüde mücbir sebep olarak kabul edilmektedir. Nitekim Danıştay’ın bir kararında⁵² bu durum “*Halihazır harita üretimindeki yaşanan gecikme nedeniyle ortaya çıkan mücbir sebep halinin davacı şirketin önlisans yükümlülüklerini süresi içinde tamamlayamaması üzerindeki etkisinin, davalı idare*

⁵⁰ Danıştay 13. D. E. 2008/8245, K. 2011/1039, 15.03.2011, <<https://www.kazanci.com>> Erişim Tarihi 10 Ocak 2022.

⁵¹ Yakup Gönen, *Türkiye’de Elektrik Kamu Hizmetinin Yürütülmesi ve Lisans Usulü*, 9. Bası, Adalet Yayınları, 2011, s. 267.

⁵² Danıştay 13. D. E. 2021/4909, 2022/1369 K., (Yayınlanmamış Karar).

tarafından incelenerek yeniden bir işlem tesis edilmesi gerektiği anlaşıldığından, dava konusu işlemde hukuka uygunluk, dava konusu işlemin iptali yolundaki idare mahkemesi kararına yönelik istinaf başvurusunun kabulü ile Mahkeme kararının kaldırılmasına ve davanın reddine ilişkin temyize konu Bölge İdare Mahkemesi kararında ise hukuki isabet bulunmamaktadır. “ şeklinde belirtilmiştir.

Lisanssız elektrik üretim projelerinde dağıtım şirketlerinin işlemleri de idari işlem kabul edildiğinden dağıtım şirketi nezdinde yaşanan olağan dışı gecikmeler veya hatalı işlemler mücbir sebep olarak değerlendirilmelidir.

D. Davalar

Bazı hallerde ilgili kişiler tarafından proje kapsamında alınan ÇED Kararına, imar plan tadilatı kararına veya kamulaştırma kararına karşı dava açılabilir ve dava sonucunda işlemin yürütülmesinin durdurulmasına ya da işlemin iptaline karar verilebilir. Bu zaman zarfında lisans veya önlisans sahibi tarafından projeye ilişkin işlemler yürütülemeyeceğinden davanın açılması sonucu kaybedilen sürenin lisans veya önlisans sahibi açısından etkisinin değerlendirilmesi gereklidir. Uygulamada hem yargı kararlarında hem de EPDK kararlarında bu durum mücbir sebep olarak kabul edilmekte ve dava sürecinde kaybedilen zaman kadar süre uzatımı verilmektedir.

Kanaatimizce bu durum, mücbir sebebin unsurlarını taşımamakta olup lisans sahibinden kaynaklanmayan haklı nedenler kapsamında ele alınması gerekmektedir. Zira mücbir sebepte öngörülemezlik şartı bulunmaktadır ve CED kararı veya imar plan tadilatı kararlarına karşı dava açılması ülkemizde olağan bir durumdur. Mesleki örgütlerin dava açma alışkanlıkları, özellikle de enerji projelerine dava açma teamülleri dikkate alındığından, proje karşı dava açılmasının olağan bir durum olduğunun kabulü gerekmektedir. Ancak açılan davaların yıllarca sürmesi durumu dikkate alındığında proje sahibi şirketin davanın açılmasında bir kusurunun olmaması sebebiyle sorumluluğun kendisine yüklenmemesi gerektiği açıktır. Bu hakkaniyet yaklaşımından yola çıkarak, davaların lisans sahibinden kaynaklanmayan haklı nedenler kapsamında süre uzatımına konu edilmesi yerinde olacaktır.

E. Ekonomik Nedenler

Kur artışlarını ve ekonomik krizleri de içine alan ekonomik şartların mücbir sebep olarak değerlendirilebilmesi için olağandışı bir durum olarak kabul edilmesi şartına bağlı olmalıdır. Türkiye gibi belli dönemlerde ekonomik krizler yaşayan, ciddi kur artışları ile karşı karşıya kalmış bir ülkede bu durumların normal şartlarda mücbir sebep olarak kabul edilmesi

kanaatimizce mümkün görülmemelidir. Zira mücbir sebebin unsurlarından biri olan öngörülemezlik unsuru Türkiye'nin geçmişteki yaşanmışlıklarını dikkate aldığımızda ekonomik krizlerin ve kur artışlarının mücbir sebep olarak kabul edilmesine engel olmaktadır. Diğer taraftan önlisans ve lisans sahibi şirketlerin tacir olması sebebiyle ticaret hukukunun genel prensiplerinden olan basiretli tacir ilkesi nedeniyle bu tür durumları öngörmesini gerektirmektedir. Bu gerekçe ile ekonomik krizlerin ve kur artışlarının lisans sahibinden kaynaklanmayan haklı nedenler olarak kabul edilmesine de engel teşkil edeceği değerlendirilmektedir.

Aynı şekilde şirketlerin kendi ekonomik şartları, iflasın eşiğinde olmaları gibi durumlar da benzer gerekçelerle mücbir sebep olarak kabul edilmesi mümkün değildir.

III. MÜCBİR SEBEP HALLERİNDE EPDK'YA BAŞVURU USULÜ

Bir mücbir sebep halinin varlığında süre uzatımı veya yükümlülüğün askıya alınması kendiliğinden gerçekleşen bir durum değildir. Bir mücbir sebep hali ortaya çıktığında ilgili mevzuat kapsamındaki yükümlülüklerin ertelenmesi, askıya alınması veya kaldırılması kararının verilebilmesi için EPLY m. 35/4 hükmü gereğince önlisans veya lisans sahibinin Kuruma;

- Mücbir sebebin başlama tarihini ve mahiyetini,
- İlgili mevzuat kapsamındaki yükümlülüklerine olan etkilerini,
- Mümkün olması halinde etkilerin tahmini giderilme süresini,

içeren yazılı başvurusunu yapması gerekmektedir. Bu başvuru yazılı bir dilekçe ile olabileceği gibi EPDK Başvuru Sistemi üzerinden elektronik olarak da yapılabilir. Başvuruda yer alması gereken bilgiler, mücbir sebebin ne zaman başladığının tespiti ve ne zaman sona ereceğinin öngörüsü yapılarak ne kadar süreyle yükümlülüğün ertelenmesi veya askıya alınması gerektiğinin tespiti açısından önem arz etmektedir. Zira erteleme veya askıya alma süresi mücbir sebebin etkilerinin devam ettiği süreyle orantılı olmalıdır. Daha kısa veya daha uzun olması hakkaniyete aykırılık teşkil edecektir. Ancak uygulamada bu sürenin doğru bir şekilde tespit edilmesi her zaman mümkün olamamaktadır. Zira delilleri başvuru sahibi sunmakta ve kurumun resen araştırma yapma imkanı her zaman olmamaktadır. Ayrıca her durumda delillerin teknik olarak isabetli değerlendirilmesi kolay değildir. Konu her yönüyle uygulama açısından zorluklar içermektedir.

IV. MÜCBİR SEBEP HALLERİNDE EPDK'YA BAŞVURU SÜRESİ VE EPDK'NIN DEĞERLENDİRME SÜRECİ

Mücbir sebep hallerinde Kuruma ne kadar süre içinde başvuru yapılması gerektiği mevzuatta düzenlenmemiştir. Ancak bu durum başvurunun istenilen zamanda yapılmasına imkan verdiği şeklinde düşünülmemelidir. Zira işin gereği olarak başvurunun belli bir süre içerisinde yapılması zorunludur. Bu süreyi ikiye ayırmak gerekmektedir.

Birincisi mücbir sebep olayına ilişkin süre, ikincisi ise yükümlülüğe ilişkin süredir. Mücbir sebep olayına ilişkin süre bakımından mevzuatta açık bir düzenleme bulunmamaktadır. Ancak kanaatimizce mücbir sebebin sonuçları devam ederken ve her halükarda en geç mücbir sebebin sonuçları sona erdikten sonra derhal bu başvurunun yapılması gerekir. Asıl olan ise mücbir sebebin sonuçlarının devam ettiği zaman başvurunun yapılmasıdır. Zira bu durumda hem mücbir sebebin varlığı hem de etkileri kolayca tespit edilebilecektir. Ancak bazı hallerde mücbir sebep halinin ne olduğuna bağlı olarak mücbir sebebin etkilerinin ne kadar süreyle devam edeceğinin tespit edilmesi zorluk teşkil edebilir. Eğer mücbir sebebin sonuçları devam ederken mücbir sebebin niteliği gereği o sürede başvuru yapılmasının beklenilmesi hayatın olağan akışına ters ise, en geç mücbir sebebin etkilerinin sona ermesini müteakip derhal başvuru yapılması gerekir. Mücbir sebebin sonuçları ortadan kalktıktan bir süre sonra başvuru yapılması halinde hem mücbir sebebin varlığının hem de sonuçlarının tespit edilmesi güçlük arz edeceğinden süresinde yapılmış bir başvuru olarak kabul edilmeyecektir. Bu noktada derhal bildirimde bulunma yerine makul sürede bildirimde bulunma kavramları tartışma konusu edilebilir. Makul süre kavramı kabul edildiğinde bu sürenin tespitinde temel kriter dürüstlük kuralı olmalıdır. Hayatın olağan akışına göre söz konusu mücbir sebep halinin ne kadar zaman içinde bildirilmesi gerektiği makul süre kavramı dikkate alınarak belirlenmelidir. Kanaatimizce makul süre kavramı ucu açık ve kişiye göre değişen bir süre ihtiva etmesi sebebiyle olayın mahiyetine uymamaktadır. Diğer taraftan bu kavram keyfiliği de beraberinde getirebilir ve Kurum'un karar almasını zorlaştırabilir.

Ancak terör olaylarında olduğu gibi tek bir terör olayının yaşanmasından sonra başvuru yapılması beklenmemesi gerekir. Zira genelde birden fazla terör olayının zaman içerisinde yaşanması mücbir sebep hali ortaya çıkarmaktadır. Bu durumda başvurunun belli sayıda terör olayı yaşandıktan sonra yapılması makul karşılanmalıdır. Bu durumda göstermektedir ki, her olayda bu değerlendirmenin ayrı ayrı yapılmasında fayda vardır.

Yükümlülüğe ilişkin süre konusunda ise EPLY m. 24/3 de düzenleme bulunmaktadır. Bu hükme göre, mücbir sebep nedeniyle süre uzatımı alabilmek için lisansta belirlenen tesis

tamamlanma süresi içerisinde Kuruma başvurulması gerekmektedir. Bu düzenleme aslında mücbir sebep nedeniyle süre uzatımını düzenleyen bir madde değildir. Madde lisans tadilini düzenlemektedir. Ancak süre uzatımı da bir lisans tadili olduğu için konumuzla ilgili bir hükümdür. Diğer taraftan EPLY m. 35/4 gereğince başvuruda mücbir sebebin etkilerinin tahmini giderilme süresinin bildirilmesi gerekmektedir. Bu düzenlemeden de bildirimde mücbir sebebin devam ettiği süreçte yapılması gerektiği anlaşılmaktadır.

Üretim tesislerinin tesis kurulum süresi sona ermeden geçici kabulünün yapılması gerekir. Geçici kabul işleminin yapılacağı gün elektrik dağıtım şirketi kaynaklı bir elektrik kesintisi sonucu tesis devreye alınamazsa, anlık olarak mücbir sebep bildirimini yapılması beklenemez. Bu gibi durumlarda mücbir sebep sona erdikten sonra derhal bildirimde bulunmak gerekir.

Uygulamada bazen mücbir sebep başvurularının ön lisans veya lisans süresi sona erdikten sonra yapıldığı görülmektedir. Bu durum usule aykırı bir başvuru hali teşkil etmektedir. Zira ön lisans aşamasında veya lisans aşamasında bir süre uzatımı veya yükümlülük askıya alınması talebinde bulunulduğunda EPDK'nın hukuken muhatap alacağı bir kişi konumunda olunması gerekir. Ön lisans veya lisans sona erdikten sonra kişi elektrik piyasasının bir oyuncusu olmaktan çıkar ve EPDK'nın artık muhatabı konumunda değildir. Bu sebeple de EPDK'dan bir talepte bulunamaz. Diğer taraftan konu süre uzatımı veya yükümlülük askıya alınması olduğu için, bitmiş bir sürenin uzatılması veya hukuken ortadan kalkmış bir yükümlülüğün askıya alınması hukuken mümkün değildir.

Konunun ön lisans veya lisans sahipleri bakımından hassasiyeti sebebiyle EPLY'nin 35. maddesinin 5. fıkrasında EPDK'nın başvuruları değerlendirme süresine ilişkin bir düzenleme yapılmıştır. Buna göre Kurum, başvuruya ilişkin gerekli bilgi ve belgelerin tamamlanmasından itibaren altmış gün içerisinde Kurul kararı ile başvuruyu sonuçlandırmak zorundadır. Uygulamada bu süreye uyulduğu görülmektedir.

SONUÇ

Genel anlamda mücbir sebep kavramının unsurları ile elektrik piyasasına ilişkin mevzuatlarda yer alan mücbir sebep kavramının unsurları örtüşmektedir. Mücbir sebep kavramının sorumluluk alanında doğuracağı sonuçlar açısından özel hukuk ile enerji hukuku arasında herhangi bir farklılık bulunmasa da mücbir sebebin etkileri bakımından farklılıklar bulunmaktadır. Zira özel hukukta mücbir sebep halinde sorumluluk ortadan kalkarken elektrik piyasasında mücbir sebep halinde lisans veya önlisans sahiplerinin yükümlülükleri ortadan

kaldırılabilirliği gibi somut olaya göre yükümlülüklerin askıya alınması, ertelenmesi gibi elektrik piyasasına özgü birtakım kararlar da verilebilir. Elektrik piyasasının kendine has yapısı nedeniyle mücbir sebebin etkileri ve sonuçları bu anlamda farklılık arz etmektedir.

Mücbir sebep hallerinde lisans veya ön lisans sahiplerinin, mevzuatta belirtilen süreler içinde yükümlülüklerini yerine getirmeleri mümkün olmayabilir. Mücbir sebep dışında bu yükümlülüklerin yerine getirilmemesi halinde EPDK tarafından; idari para cezası verilmesi, lisans veya ön lisansın iptali gibi yaptırımlar uygulanabilir. Ancak mücbir sebebin varlığı halinde EPDK tarafından idari yaptırım uygulanmayıp ve söz konusu yükümlülüklerin askıya alınması, ertelenmesi veya süre uzatımı verilmesi gündeme gelebilir.

Elektrik piyasasında mücbir sebebe ilişkin olarak EPK ile EPLY’de farklı yoruma yol açacak uyumsuz hükümler bulunduğunu ifade etmiştik. Mücbir sebebe ilişkin bu farklı düzenlemeler nedeniyle yargı kararlarında içtihat birliği bulunmamakta ve kavram karmaşası yaşanmaktadır. Uygulamada yargı mercileri tarafından mücbir sebep ve benzeri kavramlar gereği gibi kullanılmayıp kimi zaman birbirlerinin yerine kullanılarak çelişkili kararların ortaya çıkmasına sebebiyet vermektedir. Benzer olaylarda farklı kararların ortaya çıkmaması ve adaletin sağlanması için mevzuat değişikliği ile kavramlar ve bu kavramların sonuçları açısından birlik oluşturulması hukuken gereklidir.

Diğer taraftan mücbir sebep uygulamasında birliğin sağlanabilmesi ve önlisans veya lisans sahibi kişilerin mücbir sebep başvurularına ilişkin isabetli hakkaniyetli kararlar verildiğinden emin olması ve bu surette dava açmaktan imtina etmesi için EPDK Kurul kararlarının gerekçeli olması ve yayınlanması gerekmektedir. Bu yapılmadığı sürece piyasanın bu hususta güveninin oluşması mümkün olmadığı gibi, dava sayılarında da azalma yaşanmayacaktır.

KAYNAKÇA

- Akçollu Y, *Elektrik Sektöründe Rekabet ve Regülasyon*, 1.Bası, Rekabet Kurumu Yayınları, Uzmanlık Tezi, 2003.
- Akıntürk T, “Satım Akdinde Hasarın İntikali”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları*, Yayın No: 2012, 1966, <<https://dspace.ankara.edu.tr/xmlui/handle/20.500.12575/11640>>, Erişim Tarihi 7 Ocak 2022.
- Altaş H, “Borçlunun Sorumlu Olmadığı Sonraki İmkansızlık (BK. m.117)”, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 1991, s. 53-67.
- Apak S, “Vergi Hukuku’nda Mücbir Sebep Hali ve Zor Durumu Ayrımı”, *Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2, 2009, s. 31-47.
- Aslan İ Y/ Altınay G/ Ilıcak A/ Önal E/ Katırcıoğlu E/ Ardıyok Ş/ Gültekin B/ Akçaoğlu, C, *Enerji Hukuku Cilt 1: Elektrik Piyasasında Rekabet ve Regülasyon*, 1. Bası, Ekin Basım Yayın, 2007.
- Atay E E, *İdare Hukuku*, 1. Bası, Seçkin Yayınları, 2006.
- Balcı M, “Vergi Hukukunda Mücbir Sebebin Dava Sürelerine Etkisi”, <<https://vergialgi.net/vergi-hukukunda-mucbir-sebebin-dava-surelerine-etkisi>>, Erişim Tarihi 11 Ocak 2022.
- Batun M, “Mücbir Sebepler ve Sonuçları”, *Vergi Dünyası Dergisi*, (345), 2010, s. 62-73.
- Baysal B/ Uyanık, M/Yavuz S, Koronavirüs 2019 (Covid-19) ve Sözleşmeler, Prof. Dr. Muhammet Özkes (Ed.), *Covid-19 Salgınının Hukukî Boyutu, Hukukun Tüm Alanlarında Değerlendirmeler*, 2. Bası, On İki Levha Yayınları, 2021, s. 379-393.
- Çetin S H, “Corona Virüs (Covid-19) Salgın Hastalığının Ceza Muhakemesi Hukukunda Yarattığı Etkiler”, Prof. Dr. Muhammet Özkes, *Covid-19 Salgınının Hukukî Boyutu, Hukukun Tüm Alanlarında Değerlendirmeler*, 2. Bası, On İki Levha Yayınları, 2021, s.1361-1386.
- Ekmekci E/ Güneş G/Kaşıkçı M/ Gümüşkaya G, “Vergi Hukukunda Mücbir Sebep ve Hukuksal Sonuçları Üzerine Eleştirel Bir Yaklaşım ve Öneriler”, *İstanbul Hukuk Mecmuası*, 78 (2), 2020, s. 1069-1138.
- Eren F, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 20. Bası, Yetkin Yayınları, 2016.
- Eren F, *Sorumluluk Hukuku Açısından Uygun İlliyet Bağı Teorisi*, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Yayın No: 361, 1975, <<https://dspace.ankara.edu.tr/xmlui/handle/20.500.12575/11673>>, Erişim Tarihi 7 Ocak 2022.
- Evren Ç Ç, “İdarenin Sorumluluğunu Etkileyen Neden Olarak Mücbir Sebep”, *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 14 (1), 2010, s. 263-297.
- Furrer A/ Muller-Chen Ma/ Çetiner B, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 1. Bası, On İki Levha Yayıncılık, 2021.
- Garkovich L, “Aproposal for Building Interdisciplinary Bridges”, *Teaching Sociology*, 9 (2), 1982, s. 151- 168.
- Gönen Y, *Türkiye’de Elektrik Kamu Hizmetinin Yürütülmesi ve Lisans Usulü*, 9. Bası, Adalet

- Yayınları, 2011.
- Gözler K, *İdare Hukuku Cilt 1*, 3. Bası, Ekin Basım Yayın, 2019.
- Gözübüyük A P, *Hukuki Mesuliyet Bakımından Mücbir Sebepler ve Beklenmeyen Haller*, 2. Bası, Ankara Basım ve Ciltevi, 1957.
- Gözübüyük Ş/ Tan, T, *İdare Hukuku Genel Esaslar Cilt I*, 3. Bası, Turhan Kitapevi, 2007.
- İmre Z, “Doktrinde ve Türk Hukukunda Kusursuz Mesuliyet”, *Journal of Istanbul University Law Faculty*, 13 (4), 1947, s. 1475-1536.
- İnal T, “Mücbir Sebeplerin Oluşum Unsurları”, *İş Hukuku ve İktisat Dergisi (Kamu-İş)*, 4 (2), 1997, s.13-53.
- İnal T, *Borca Aykırılık ve Sonuçları*, 1. Bası, Papatya Bilim, 2009.
- Kılıçoğlu A, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 22. Baskı, Turhan Kitapevi, 2018.
- Köstekçi Y, *Elektrik Enerjisi Tüketimi ve Elektrik Enerjisi Piyasası: Borçlar Hukuku, İcra Hukuku, Ceza Hukuku Boyutlarıyla*, 1.Bası, Vedat Kitapçılık, 2006.
- Kurt M L, *Borçlunun Sorumlu Olmadığı Sonraki İmkansızlık (TMK m. 136)*, 4. Baskı, Yetkin Yayınları, 2016.
- Sancaktar O, *İdare Hukuku Teorik Çalışma Kitabı*, 4. Baskı, Seçkin Yayınları, 2014.
- Seliçi Ö, ”Özel Hukukta Mücbir Sebep Kavramı ve Uygulanış Tarzı” *İdare Hukuku Alanındaki Sorumluluk: Sorumluluk Hukukunda Yeni Gelişmeler III. Sempozyumu*, Ankara, 12-13 Mayıs 1979, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1980, s. 61-69.
- Serozan R, *Borçlar Hukuku Genel Bölüm Üçüncü Cilt İfa, İfa Engelleri, Haksız Zenginleşme*, 6. Bası, Filiz Kitapevi, 2016.
- Şahin H, *Mücbir Sebep Nedeniyle Borcun İfa Edilememesi*, 1. Bası, Yetkin Yayınları, 2020.
- Tandoğan H, *Türk Mes’uliyet Hukuku (Akit Dışı ve Akdi Mesuliyet Hukuku)*, 1. Bası, Vedat Kitapçılık, 2010.
- Tunçomağ K, *Türk Borçlar Hukuku Cilt 1 Genel Hükümler*, 6. Baskı, Sermet Matbaa, 1976.
- Yavuz M, “Elektrik Piyasasında Piyasa Faaliyetleri, Ayırıştırma ve Çapraz Sübvansiyon Yasağı”, *Ankara Barosu Fikri Mülkiyet ve Rekabet Hukuku Dergisi*, (4), 2008, s. 39-77.
- Yavuz M, *Elektrik Piyasası Kanunu’nun Öngördüğü Hukuki Rejim ve Elektrik Tedarik Sözleşmeleri Özellikle İkili Anlaşma*, 6. Bası, On İki Levha Yayınları, 2011.
- Yayla Y, “İdarenin Sorumluluğu ve Mücbir Sebep”, *İdare Hukuku Alanındaki Sorumluluk: Sorumluluk Hukukundaki Yeni Gelişmeler III. Sempozyumu*, Ankara, 12-13 Mayıs 1979, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1980, s.45-59.
- Yıldırım T, “Danıştay Kararlarında Mücbir Sebep Kavramı”, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 25 (2), 2019, s. 1520-1538.
- Zilelioğlu H, “Roma Hukukunda Sorumluluk Ölçütüne Genel Bir Bakış”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 39 (1-4), 1982-1987, s. 241-264.